

Неля Зуєнко
Кандидат педагогічних наук
Олександр Дудник
Національний авіаційний університет
м. Київ

**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ
СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВУЗІВ У ПРОЦЕСІ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Постановка проблеми. Україна початку ХХІ століття перебуває на етапі трансформації суспільного розвитку й радикальних

перетворень у сфері освіти, що пов'язані з інтеграцією України в європейське освітнє середовище.

Вітчизняна педагогічна наука сформувала власні традиції в організації процесу навчання й виховання студентів технічних вузів. Водночас слід зазначити, що певна зміна пріоритетів у стратегічних напрямках розвитку професійно-технічної освіти у європейській та світовій спільнотах значною мірою вплинули на характер і зміст підготовки студентів в Україні[2, с.91].

З-поміж основних напрямів модернізації вищої освіти в нашій країні одним із актуальних сьогодні постає формування комунікативної культури майбутніх фахівців.

Відзначимо, що для формування комунікативної культури студентів необхідна відповідна організація навчального процесу та створення сприятливих психологопедагогічних умов.

Для успішного формування комунікативної культури студентів необхідно визначити ті педагогічні принципи та умови, що будуть сприяти цьому процесові, і тим самим забезпечувати підвищення якості їхньої мовної підготовки.

Зокрема, провідними умовами формування комунікативної культури студентів-«технарів» є: сформованість професійної педагогічної компетентності викладача, відбір і структурування змісту навчального матеріалу відповідно до пізнавальних можливостей студентів; реалізація системи методів навчання, спрямованих на формування комунікативної культури студентів.

Педагогічні умови, фактори та принципи навчання складають основу наукової концепції системного формування комунікативної культури студентів. При розробці педагогічних систем вчені найчастіше зупиняються на таких складових, як: студенти, викладачі (чи технічні засоби навчання), цілі, зміст, процеси, організаційні форми виховання і навчання, реальний результат, принципи, підходи (конструктивний, технологічний, дослідницький) тощо. Висвітлення усіх елементів педагогічної системи і є формулюванням концепції.

Провідна мета системи формування комунікативної культури студентів – поетапний розвиток комунікативної культури як складної, інтегрованої властивості особистості від репродуктивних, виконавчих рівнів до продуктивних, творчих.

З огляду на значний обсяг наукової та професійної термінології, яку мають засвоїти студенти технічних вузів, невелику кількість

годин, відведених на опанування професійною лексикою постає питання про інтенсифікацію та оптимізацію навчального процесу. Для успішної його реалізації дослідники пропонують удосконалення змісту навчального матеріалу та методів навчання [1].

Зміст навчального матеріалу, як один з основних педагогічних факторів, забезпечує цілеспрямоване формування необхідними знаннями, уміннями та навичками. Учені вважають, вдосконалення змісту навчального матеріалу з формування комунікативної культури студентів передбачає:

- ✓ часовий перерозподіл навчального матеріалу з тенденцією викладу нової термінологічної інформації на початку заняття, коли сприйняття студентів більш активне;
- ✓ раціональне дозування навчального матеріалу для опрацювання нових термінів;
- ✓ відбір мовного матеріалу з чітким виділенням у ньому основних термінологічних лексем, професійно орієнтованих;
- ✓ забезпечення логічної наступності, послідовності при опануванні новою професійною термінологією [1, с.17].

Надання викладачам свободи вибору змісту навчання уможливується через визначення ними найбільш цікавої та необхідної у практичній діяльності інформації з методики і техніки викладання навчальних дисциплін і виховання студентів.

Особливо важливою є подібна робота викладачів вищих професійно-технічних навчальних закладів, де формування комунікативної культури студентів ускладнюється розпорошеністю термінологічних знань за низкою дисциплін як природничо-гуманітарного, так і блоку фахових та спеціальних дисциплін, а також недостатньою методичною базою [1, с.16].

На заняттях з формування комунікативної культури студентів-«технарів» позитивний результат дають такі основні об'єкти словникової роботи:

- ✓ слова і стійкі словосполучення, з якими студенти зустрічаються вперше або значення яких не зовсім розуміють;
- ✓ лексико-семантичні ряди, групи слів, що функціонують у різних контекстах;
- ✓ співвідносні лексичні засоби: активна і пасивна лексика, літературні й позалітературні, нейтральні і стилістично;
- ✓ забарвлені слова;

✓ професійна лексика й термінологія [1].

Основою словникової роботи, як вважають вчені [1], є опора на лексичне значення слова. Збагачення словникового запасу, особливо професійною лексикою, пов'язане не тільки з його кількісним збільшенням, але й з якісними змінами, що виражаються у розширенні обсягу понять, в уточненні значень слів, в ознайомленні з новими значеннями вже відомих слів. Розвиток активного словника – це систематична, добре організована, цілеспрямована робота, пов'язана з усіма розділами й темами мовного курсу у вищій школі.

Сформованість професійної компетентності викладача – наступна важлива умова будь-якої діяльності взагалі, і формування комунікативної культури студентів, зокрема.

Професійна компетентність викладача як система внутрішніх ресурсів, необхідних для здійснення ефективної комунікативної дії в педагогічній взаємодії, відіграватиме значну роль, гальмуючи чи прискорюючи процес формування комунікативних умінь студентів.

Для забезпечення ефективних умов поетапного формування комунікативної культури необхідно реалізувати систему підготовки та підвищення педагогічної майстерності викладачів.

В поняття “професіоналізм викладачів” дослідники включають такі компоненти:

1. Досконале володіння своїм “знаряддям” праці – мовою, словом.
2. Вміння зосередити увагу студентів і зацікавити новим матеріалом.
3. Здатність враховувати вікові та психологічні особливості студентів, рівень їх розвитку, забезпечити індивідуальний підхід.
4. Готовність розглядати навчання, виховання і розвиток в їх діалектичному зв'язку і єдності.
5. Вміння поєднувати теорію і практику у викладанні навчальної дисципліни тощо.

На підготовчому факультеті вищих навчальних закладів необхідно передбачити систему заходів щодо підвищення педагогічної майстерності професорсько-викладацького складу. Досить ефективними є “круглі” столи, науково-практичні конференції, методичні семінари, відкриті лекції, взаємовідвідування занять викладачами тощо [3, с. 75].

Отже, педагогічні умови та принципи складають основу наукової концепції системного формування комунікативної культури студентів в процесі їх професійної підготовки, яка реально зв'язує цілі, зміст навчального матеріалу, виклад, учіння та навчальне мікросередовище.

Висновки. Говорячи про методологічні аспекти формування комунікативної культури студентів вищих професійно-технічних навчальних закладів, ми дійшли до висновку, що виділені обставини формування комунікативної культури (а саме: сформованість професійної педагогічної компетентності викладача, відбір і структурування змісту навчального матеріалу відповідно до пізнавальних можливостей студентів; реалізація системи методів навчання, спрямованих на формування комунікативної культури студентів) покладені в основу розробленої нами методики поетапного формування комунікативної культури, яка включає комплекс форм, методів і прийомів, спрямованих на розвиток комунікативної грамотності студентів, проте вона не вичерпує всієї складності цієї педагогічної проблеми.

На наш погляд, формування високого рівня комунікативної культури студентів неможливе без систематичної, цілеспрямованої роботи.

Перенесення акценту з інформаційного навчання на методологічне, на розвиток у студентів здатності до набуття нових знань та їх узагальнення і приведення до чіткої системи, є одним з головних принципів методичної роботи в комплексі і перспективою для розвитку подальших досліджень.

Ключові слова: комунікативна культура, психолого-педагогічні умови, принципи навчання.

Ключевые слова: коммуникативная культура, психолого-педагогические условия, принципы.

Key words: communicative culture, terms, principles.

Резюме. Стаття присвячена виокремленню та обґрунтуванню комплексу педагогічних умов та принципів, які забезпечують формування комунікативної культури майбутніх фахівців технічних галузей України.

Резюме. Стаття посвящена виділенню і обґрунтуванню комплексу педагогічних умов і принципів, які забезпечують формування комунікативної культури майбутніх фахівців технічних галузей України.

Resume. The article is devoted to a selection and ground of complex pedagogical terms and principles which provide forming of communicative culture of future technical specialists. The paper discusses the pedagogical conditions, factors and principles of learning that affect the level of communicative culture of the students. Determined that the content of educational material is one of the major educational factors. Pedagogical conditions and principles form the basis of the scientific concept of communicative culture system Students farmers during their training, that really connecting objectives, content of training material, presentation, learning and educational microenvironment.

Література

1. Вікторова Л.В. Концепція формування професійно-термінологічної компетентності майбутніх лікарів ветеринарної медицини // Професіоналізм педагога у контексті Європейського вибору України : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Професіоналізм педагога у контексті Європейського вибору України", 20–22 вересня 2007р., м. Ялта. – Зб. статей: Ч.2. – Ялта: РВВ КГУ, 2007. – С. 14–18.
2. Вікторова Л. В. Формування професійно-термінологічної компетентності майбутніх фахівців / Л. В. Вікторова // Розвиток освіти в умовах поліетнічного регіону : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (9–11 квіт. 2009 р., Ялта). – Ялта : РВВ КГУ, 2009. – С. 90–95.
3. Вікторова Л.В. Організаційно-методичні умови формування професійно-термінологічної компетентності у студентів вищих навчальних закладів // Наукові записки: [збірник наукових статей] Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – Вип.67. – (Серія педагогічні та історичні науки). – С. 66–76.
4. Галузяк В.М. Педагогіка: Навчальний посібник / В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов // 2-е вид. випр. і доп. – Вінниця: „Книга-Вега”, 2003. – 416с.